

Processen die tijd nodig hebben

GESPREK MET DANSER EN CHOREOGRAAF MXOLISI GEORGE KHUMALO

Marianne van Kerkhoven

Enkele jaren geleden, in 1997, gaf ik een cursus theatergeschiedenis in PARTS, de door Anne Teresa de Keersmaecker opgerichte school voor moderne dans in Brussel. Onder de studenten waren er dat jaar voor het eerst enkele Zuid-Afrikanen (blanken en zwarten). De afspraak was dat elk van de studenten een theatertekst uit het 'wereld'repertoire van de 20ste eeuw zou lezen en bespreken. Een van die zwarte Afrikaanse studenten, George Khumalo, zei me dat hij geen enkele theatertekst kende. Ik suggereerde: iets van Tsjechov? 'Die ken ik niet', zei hij. Of Brecht? Of Koltès? Of Pirandello? Of O'Neill? Ik ging het hele rijtje af, maar steeds schudde hij zijn hoofd. Ik probeerde toen met Athol Fugard, de enige Zuid-Afrikaanse toneelauteur die ik kon opnoemen. We kwamen er niet uit. Ik blijf me dit steeds herinneren als een voor mij zeer confronterende en 'gezonde' ervaring: wat ik met 'wereld'repertoire bedoelde,

schrompelde voor mijn ogen ineem tot mijn eigen kleine westerse referentiekader; ik zag al mijn steunpunten één voor één verdwijnen. Hoe kon ik communiceren met George, voor wie theater misschien zelfs niet uit neergeschreven teksten bestond, wellicht niet op een scène werd gezet, noch het aura van kunst om zich heen kreeg? Wat kon ik begrijpen van zijn maatschappij, waarin artistieke expressievormen iets totaal anders zijn dan in de mijne? En vooral: welk recht had ik om mijn/onze Europese opvattingen over en geschiedenis van het theater aan hem op te dringen als de alleenzalmakende? Ik had heel sterk het gevoel dat ik ondanks al mijn goede bedoelingen – waarmee zoals men weet de weg naar de hel is geplaveid – bezig was met heel veel superieure arrogantie al die buitenlandse studenten die tot een grondig andere wereld behoorden cultureel te koloniseren.

Deze confrontatie is sindsdien niet meer uit mijn gedachten geweest. Het is een problematiek die om een 'uitspitten' vraagt: in volgende nummers van Etcetera willen wij hier graag op verder bouwen. Deze problematiek bracht mij onder andere bij de vraag wat de relatie van de diverse buitenlandse PARTS-studenten is met het land waar ze vandaan komen. Velen blijven na hun studies in Brussel hangen, maar anderen keren ook naar 'huis' terug om daar te werken. Een eerste gesprek voerden wij hierover met George Khumalo die binnen het Africalia Festival (zie het artikel van Clara van den Broek, p.4) meewerkte aan het zogenaamde Maputo-project: een samenwerking tussen Mozambikaanse dansers en ex-PARTS- (Arco Renz, Isabelle Dekeyser, Riina Saastamoinen, George Khumalo) of ex-Rosas- (Thomas Hauert) choreografen, opgezet onder impuls van onder andere Danças na Cidade Lisboa, een organisatie die door de Vlaming Mark Deputter in Lissabon wordt geleid.

Dansen in Zuid-Afrika

GEORGE KHUMALO Telkens als ik naar Zuid-Afrika terugkeer geef ik workshops in de Inzalo Dance and Theatre Company, een kleine dansgroep in Johannesburg onder leiding van I Moeketsi Koena. Ik geef er les en fungeer als assistent voor de choreografen die er werken. Het is een structuur die meerdere dansmakers huisvest. Samen met het Dance Umbrella Festival organiseren ze ook workshops voor jonge informele groepen uit de townships rond Johannesburg: jongeren die met hip hop of met traditionele dans of met 'township' dans bezig zijn, een heel gevarieerde groep mensen die geïnteresseerd zijn in de exploratie van hun mogelijkheden. Er wordt hen een blok van vier of vijf weekends aangeboden met bijvoorbeeld twee leraars per weekend: pedagogen met heel verschillende achtergronden die met die mensen stilaan een relatie opbouwen.

Ik kom en ga, heen en weer reizend tussen Afrika en Europa. Vorig jaar kon ik geen workshop geven in Johannesburg omdat ik

deelnam aan dat project in Maputo, de hoofdstad van Mozambique. De compagnie combineert creatiewerk met educatieve projecten omdat ze voor deze laatste wat geld kunnen krijgen van de overheid. Daarnaast is er de steun van het festival, maar de meeste middelen komen van privé-sponsors. De professionele dansers in Zuid-Afrika kunnen zelden op permanente basis werken; ze werken parttime of nemen gedurende drie maanden deel aan een project om een creatie tot stand te brengen. Maar daarvan kunnen ze niet leven; ze zijn verplicht er andere jobs bij te nemen. Een aantal van hen probeert iets bij te verdienen door te dansen in commerciële projecten. Sinds we een andere regering hebben is er veel veranderd, zeker voor de groepen die voorheen een formele structuur hadden. De regering probeert het voor dans voorziene geld nu ook te verdelen onder niet-professionele groepen. Voor sommige gezelschappen werd het dan ook onmogelijk verder te blijven werken op professionele basis; de meeste professionele